

Når man bedriver fotokartering benytter man sig af den fotografiske teknik til at fastholde ens indtryk af f.eks. et sted. Man "tegner med lys", idet man kan betragte fotografiet som en avanceret form for notetagning, der i princippet ikke adskiller sig fra den form for registrering man i felten foretager med en notesblok. Fordelen ved kameraet er i denne sammenhæng, at det ikke bliver træt; det sidste billede på filmen er i princippet lige så detaljeret som det første.

Men ligesom notetagning og registrering kræver en vis træning og systematik, kræver fotografisk aktivitet i felten også en række overvejelser og teknikker om hvordan og hvornår, der fotograferes. En fotograf i felten er f.eks. altid meget synlig. Han/hun kan sjældent gemme sig og iagttage fra det skjulte – ikke mindst fordi en fotografisk undersøgelse af et område, oftest både kræver og medfører kontakt til de mennesker, der lever det pågældende sted.

HVAD ER FOTOKARTERING?

Et foto har på den ene side altid en valgt optik, et perspektiv, en retning, en skala osv. Men fotoet gengiver på den anden side alt det der findes i det felt, der fotograferes (hele konteksten), og fotokartering adskiller sig dermed fra andre former for kartering. Fotokartering præsenteres her som **dataindsamling** og **kartering** gennem systematisk fotografering. Men fotos kan også bruges på andre måder som f.eks. indsamling af eksisterende fotos fra et byområde; og den slags fotodata kan udgøre et fint supplement til fotokarteringen.

Et fotografi udtrykker altid en ide, en holdning, eller en følelse. Det er et personligt valg, at billedet tages og senere vises. Derfor bliver et fotografi altid et **subjektivt udtryk**: Fotografen har valgt vinkel, beskæring, objektiv/teledybde, lukketid/blænde/motivprogram og dermed skarphedsdybde, filmtype/følsomhed, fremkaldelsesmåde, forstørrelse, papir/medie og ikke mindst, at vise billedet.

Aflæsningen af et fotografi er desuden afhængigt af kulturelle forudantagelser, personlig viden og af den sammenhæng, hvori billedet præsenteres. Billeder fra familiealbummet betragtes f.eks. helt anderledes hvis de præsenteres på en udstilling, i en avis, en bog eller på en internethjemmeside. Fotografiets kontekst er altså afgørende.

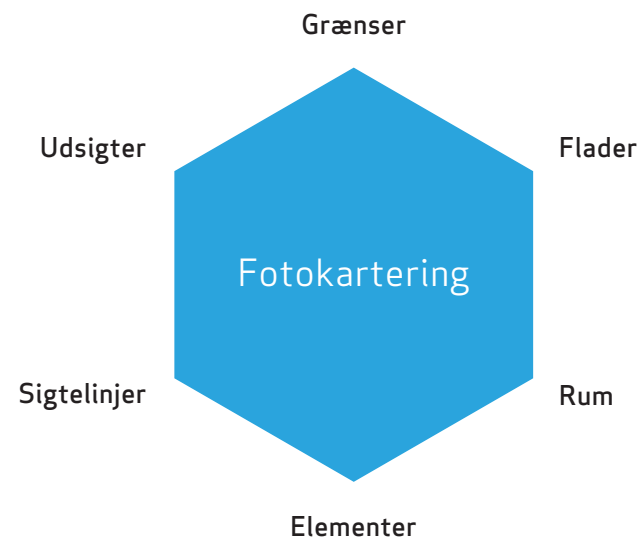
Fotokartering forudsætter en **systematisk tilgang til byområdet**, og den bygger på beslutninger om, hvad der skal fotograferes. Foruden fotoapparat bruges en notesbog, hvor der for hvert billede anføres: optagested, tidspunkt, fotograf og indtryk. Der bruges kort og kortskitser til afgrænsning af området og som

redskab til præcis og systematisk gennemførelse af fotokarteringen. Til at tilrettelægge og gennemføre en fotokartering kan "hexagonmodellen" og "karteringsruter" anvendes.

Husk at ren fotoregistrering ikke kan stå alene, men må suppleres med andre metoder som f.eks. kortlæsning, flyfotos, Google Earth, analyse af andre og ældre fotografier m.v.

Hexagonmodellen

Hexagonmodellen er et **redskab til strukturering og systematisering af fotokarteringen**. Modellen er konstrueret som en systematisering af tilgangen til helheden (konteksten) i byens rum. Hexagonmodellen drejer sig om, hvordan man kan arbejde bevidst og systematisk med "det blikket falder på".

Videnskabeligt set benyttes fotografering som metode til at beskrive og forstå konkrete rumlige kontekster. Det drejer sig om observationer af omgivelserne i deres helhed. Geografi som fag og fotografi som praksis er begge "måder at se på", der tager udgangspunkt i en kontekst. Både faget geografi og fotografi skaber repræsentationer af verden, som er med til at forme vores forståelse af verden.

Der kan arbejdes systematisk og fagligt funderet med repræsentationer af verden; men ingen sådan repræsentation eksisterer i et tomrum, som neutralt "facts". Alle repræsentationer har en afsender, en producent af et budskab eller et billede, idet alle repræsentationer har et formål og er henvendt til nogle bestemte mennesker eller sociale grupper. Derfor kan alle repræsentationer også udfordres i forhold til deres hensigter og motiver.

Når byens rum betragtes gennem et objektiv, kan det være svært at bevare overblikket. Det kan hexagon-modellen hjælpe med. Hexagon-modellen er en systematisering af "det blikket falder på", dvs. en systematisering af helheden i byens rum, eller med andre ord en visualisering af konteksten.

Udsigter

Gå op på et højt punkt (evt. bygning) og fotografer (pas på miltære eller andre installationer) og brug det til at skabe et overblik over området og til at få øje på eventuelle afgrænsende informationer, der kan forsvinde i den overvældende informationsmængde, der er på tæt hold. Skift herefter mellem det høje punkt og de nære observationer og vend tilbage til det høje punkt, hvis overblikket trues.

Grænser

Fotografer det/de dominerende bymæssige træk (f.eks. byprofiler, byfronter). Fotografer hvor bygninger, transportlinier, kanaler, havne, funktionelle byområder, gader og pladsstrukturer mødes samt byudviklingsområder, tekniske installationer, landskabskultivering (parker mv.), og disses grænser og skel, samt overgangsrum, produktion & erhverv. Fotografer tegn på overordnede strukturer, karakteristiske bebyggelsesmønstre og se efter grænser, overgange: Er de klare eller diffuse? Er der glidende overgange mellem inde og ude? Er hjemlige aktiviteter rykket ud i byrummet?

Flader

Fotografer højdeforskelle, særlige morfologiske træk, højdeprofil, terrænkarakter. Fotografer overflader og teksturer, både facader og fortove/gade-belægning, flader og materialer. Benyt både vidvinkel og næroptagelser. Er der genkendelige mønstre eller identitetsløse flader? Segregeret eller diverst?

Rum

Fotografer bebyggelsesmønstret på stedet (karréer, enkelthuse etc.). Er det sammenhængende helheder eller isolerede enheder? Viser rummet transparens eller lukkethed? Er der monumentale træk i området? Fotografer disse og vurder deres brug og betydning – spørg folk herom. Fotografer hvordan stedet anvendes (transit, ophold, indkøb etc.). Tag billeder af væresteder: lokalsamfund, sociale gruppers fristeder, (pladser, mødesteder, forlystelser, kulturmiljøer) åndehuller (vandområder, grønne områder)? Inviterer rummet til ophold eller transit?

Elementer

Hvilke distinkte elementer dominerer området? Tag billeder af årstal, historiske referencer, mindetavler, oplysningstavler. Spørg ældre mennesker om forandringer i byområdet. Fotografer arkitektoniske stilarter, der kan give en indikation på byggetidspunktet og den historiske kontekst. Suppler med skitser, der også angiver fotograferingssted, fotovinkel og tidspunkt. Fotografer de elementer i bebyggelsen/rummet (facader, vandløb, kunst etc.), der giver det karakter. Bliver farver anvendt til at markere særlige træk, funktioner eller stil? Fotografer dette. Hvordan anvendes lyset i byrummet? Fotografer tegn på lysets betydning i forhold til fx at skabe stemning, tryk eller afskrækkelse. Er der tegn på bevidst brug af lys i rummet? Tænk på rummets elementer som en "møblering" – hvilke møbler dominerer rummets indretning?

Sigtelinier

Indtegn på et kort sigtelinier til og fra væsentlige kulturelementer (kirke, torv, fabrik mv.) og fotografer langs disse linier, ved brug af skiftende perspektiv (brug både vidvinkel og teleobjektiv).

Karteringsruter

Karteringsruter gennem området er en anden, og typisk supplerende, tilgang til den samlede fotokartering af et område. Den indebærer, at man finder en eller flere karakteristiske **ruter gennem byområdet**. Ruten går igennem mens du samtidig tager fotos og indtaler kommentarer på en lydoptager. Beskriv hvad du ser (samt hvilket indtryk det du ser, gør på dig). Det er en fordel at gå karteringsruten; men den kan f.eks. suppleres med en udvalgt tur med en eller flere busruter.

Fotos fra karteringsruter i Århus.

FOTOKARTERING PÅ FELTFOD

Både hexagonen og karteringsruter kan bruges, når fotokartering gennemføres i en reduceret udgave af feltarbejdet. De professionelle metodiske systematikker og principper kan følges, men med særlig opmærksomhed på hvad der vælges til, og hvad der vælges fra.

Det kan være metodisk vigtigt at gøre sig klart, hvad der udelades i den reducerede fotokartering, og hvad der får en relativ oprioritering. Det har betydning for, hvad der efterfølgende kan beskrives og forklares ud fra de indsamlede data.

DATA OG LITTERATUR

Et aktuelt bykort over området er en vigtig kilde og samtidig et godt redskab til strukturering af undersøgelsen. Desuden kan ældre kortblade samt nye kort udarbejdet til turister, forbrugere i et indkøbscenter o.lign. supplere med andre værdifulde oplysninger.

På Kort- og Matrikelstyrelsens hjemmeside www.kms.dk (under "Se på kort" og "Danmark før og nu") kan der findes nutidige og historiske kortudsnit fra forskellige steder i Danmark. Lokalhistorisk arkiv i din by er et godt sted at starte for at få en forståelse af stedet og dets udvikling. Her er der ofte mulighed for at tale med folk om stedets historie.

Peter Burian & Robert Caputo: National Geographic Photography Field Guide. 2001.

Faglig bidragsyder: Keld Buciek, kulturgeograf ved Roskilde Universitet (RUC)

Redaktører: Pernille Ehlers, Rødovre Gymnasium, Lis Petersen, Ørestad Gymnasium og Jannie Rosenberg Bendsen, DAC
Layout: Troels Thor Axelsen, DAC

dansk byplan
laboratorium

DAC | DANSK ARKITEKTUR CENTER

FOTO-
KARTERING
BY OG FOTOGRAFI